

Müasir dövrdə global çağırışlara Azərbaycanın multikulturalizm töhfəsi

XX əsrin sonunu əsasən sosialist düşürgəsinin süqutu nəticəsində, dünyanın mövcud siyasi xəritəsinin dəyişməsi, habelə ictimai həyatın müxtəlif sahələri ilə bağlı bir sıra global problemlərin yaranması və gərginləşməsi ilə səciyələndirmək olar. İqtisadi, ekoloji və demoqrafik problemlərlə yanaşı, əxlaqi-etik dəyərlərə lazımi diqqət yetirilməməsi nəticəsində mənəviyyat problemləri də kəskinləşmişdir. Bundan başqa, dünya dinləri arasında mövcud fərqlərə əsaslanan “sivilizasiyaların toqquşması” nəzəriyyəsi meydana çıxmış və öz tərəfdarlarını tapmışdır. Bəzi separatçı qruplaşmalar bir çox hallarda öz fəaliyyətlərinə bəraət qazandırmaq məqsədilə dini amildən istifadə edirlər.

Bəşər tarixində indiyədək toplanmış və daim zənginləşən müxtəlif təcrübələr cəmiyyətin mövcudluğunun mühüm amillərindən biridir. Bu baxımdan Azərbaycanın multikulturalizm modeli və xalqımızın tolerantlıq ənənələri global dünyanın təcridolunma, ayrışdırılma, ksenofobiya, islamofobiya, antisemitizm kimi çağırışlarına çox gözəl cavabdır. Şərqlə Qərbin qovuşduğunda yerləşən Azərbaycanın coğrafi mövqeyi ölkəmizin mədəni müxtəlifliyinə şərait yaradıb. Əsrlərdən bəri müxtəlif mədəniyyətlərin, dinlərin və etnik qrupların nümayəndələri Azərbaycanda sülh və təhlükəsizlik şəraitində bir ailə kimi yaşayıblar.

Beynəlxalq anlayışda multikulturalizm eyni ölkədə yaşayan xalqların mədəniyyət hüquqlarını tanıyan humanist dünyagörüşü və ona uyğun siyasət kimi qəbul olunur. Məsələyə bu prizmadan yanaşdıqda Azərbaycanda müxtəlif millətlərin, dinlərin və mədəniyyətlərin nümayəndələrinin sərbəst yaşamaları üçün bütün zəruri şəraitin yaradıldığını görürük. Müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra isə ölkəmizdə multikulturalizm ənənə-

lərinin güclənməsinə dövlət dəstəyi formalaşmışdır ki, indi bu dəstək özünün çiçəklənmə dövrünü yaşayır.

Bu gün Azərbaycan dinlərarası, mədəniyyətlərarası münasibətlərin tənzimlənməsi baxımından dünya üçün bir nümunədir. Ölkəmizin ev sahibliyi etdiyi beynəlxalq tədbirlər, o cümlədən Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq forumları, Bakı Humanitar, Bakı Global forumları, Dünya dini liderlərinin sammitləri, 2016-cı ilin respublikamızda “Multikulturalizm ili”, 2017-ci ilin “İslam həmrəyliyi ili” elan edilməsi, Bakının (2009), Naxçıvanın (2018) İslam Mədəniyyətinin paytaxtları seçilməsi, ölkəmizin ilk Avropa Oyunlarına, IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarına ev sahibliyi və digər bu kimi tədbirlər Azərbaycanı sivilizasiyalararası dialoqun, multikulturalizmin, siyasi, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə global məsələlərin müzakirə olunduğu mərkəzə çevirib. Ölkəmiz həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının fəal üzvüdür, həm də Avropa İttifaqı ilə yaxın münasibətlərə malikdir. Azərbaycanın dünyada multikulturalizmi təbliğ etmək təşəbbüsü ilə keçirdiyi tədbirlər nəinki respublikamızın, dünya ictimaiyyətinin həyatında mühüm hadisə kimi dəyərləndirilib. Hələ 2008-ci ildən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə həyata keçirilən “Bakı Prosesi” müxtəlif qitələrdə yaşayan fərqli etnik, mədəni, dini və linqvistik mənsubiyyəti olan ayrı-ayrı insanlar və qruplar arasında qarşılıqlı anlayış çərçivəsində səmimiyyət və hörmətə əsaslanan fikir mübadiləsi üçün müsbət platforma yaradıb.

Dövlətimizin başçısı 2019-cu il mayın 2-də V Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılış mərasimində deyib: “Xatirimdədir, 8 il əvvəl ilk forum təşkil ediləndə biz onun bu qədər geniş beynəlxalq dəstək qazanacağını təsəvvür edə bilməzdik. 2011-ci ildə bizim mədəniyyətlərarası dialoqa həsr

edilmiş dünya forumunun təşkil edilməsi təşəbbüsü-müz tariximiz, coğrafiyamız və düşüncəmizdən qaynaqlanırdı ki, dünyanı təhlükəsiz etmək üçün biz sivilizasiyalar, mədəniyyətlər və müxtəlif etnik qrup və dinlərin nümayəndələri arasında dialoqun təşviqi sahəsində çox fəal olmalıyıq. Bizim tariximiz mədəni müxtəliflik tarixidir və bu gün həmin tarixi irs əsasında Azərbaycan dünyaya mədəniyyətlərarası dialoqun ölkələri yaxınlaşdırmağın, müxtəlif mədəniyyət və sivilizasiya nümayəndələri arasında yeni körpülərin qurulmasının yeganə yol olduğunu nümayiş etdirir. Multikulturalizm bizim üçün həyat tərzidir. Bu söz nisbətən yeni olsa da, biz həmin ab-havadə əsrlərboyu yaşamışıq”.

Xatırladaq ki, SSRİ dağılan dövrdə ölkəmizdə cəmi 17 məscid fəaliyyət göstərirdisə, bu gün onların sayı 2200-dən çoxdur. Hazırda Azərbaycanda 13 kilsə, 7 sinaqoq fəaliyyət göstərir. Vətəndaşların böyük əksəriyyəti müsəlman olan ölkəmizdə digər dinlərə də xüsusi qayğı göstərilir. Ölkəmizdə dövlət qeydiyyatından keçmiş 861 dini icma fəaliyyətdədir. Bunlardan 830-u İslam, 31-i qeyri-islam təmayüllüdür. Bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin 2019-cu il noyabrın 14-də Bakıda keçirilən Dünya dini liderlərinin II Sammitinin açılış mərasimində söylədiyi “Azərbaycan çoxkonfessiyalı, çoxmillətli bir ölkədir və bu, bizim böyük sərvətimizdir. Dini və etnik müxtəlifliyimiz bizim böyük sərvətimizdir. Azərbaycanda uğurlu inkişafın, sabitliyin bərqərar olması istiqamətində atılmış bütün addımların arxasında dini və milli dözümlülük, tolerantlıq və multikultural dəyərlər dayanır” fikrini xatırlatmaq yerinə düşər.

Bütün bunların nəticəsidir ki, Şərq və Qərb sivilizasiyaları arasında dialoqun yüksək səviyyədə təşkil edilməsində mühüm rol oynayan Azərbaycanın bey-

nəlxalq aləmdəki nüfuzu günbəgün artır. Azərbaycan Respublikası bütün dünyada etnomədəni münasibətlərə, fərdiliyə, özünüifadə tərzlərinə tolerant münasibət bəsləyən nümunəvi dövlət kimi tanınır. Ölkəmizin bu uğurlarını dünyanın liderləri, beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri dönə-dönə vurğulayırlar.

Müasir müstəqil Azərbaycanın bugünkü həyatı multikultural və tolerant ənənələrimizi daha geniş təbliğ etməyə imkanlar yaradır. Qeyd edək ki, “Azərbaycan multikulturalizmi” fənninin proqramının yaradılması və dərslərinin hazırlanması, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin fəaliyyəti, müxtəlif xarici ölkə universitetlərində bu fənnin tədrisi, yay və qış məktəbləri bu sahəyə olan marağın gündən-günə artdığını göstərir. Azərbaycanın əsrlərboyu bu sahədə topladığı zəngin təcrübə, eyni zamanda, bu gün bəşəriyyəti narahat edən problemlərin həllinə töhfə verir.

Davamlı inkişaf yolu ilə inamla addımlayan Azərbaycanın məqsədi regionda və dünyada sülhün, məhriban qonşuluq münasibətlərinin, hüquq bərabərliyi və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq prinsipləri əsasında əməkdaşlığın bərqərar olunmasıdır. Bu məqsədlər təcavüzkar Ermənistanla müqayisədə Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq münasibətlərdə mövqeyini və nüfuzunu xeyli gücləndirməkdədir. Odur ki, dünya birliyi Azərbaycanın təkə ərazi bütövlüyünün bərpa olunmasına yönəlik səylərini deyil, həm də onun dünyada sabitliyin, əmin-amanlığın, mədəniyyətlər arasında dialoqun qurulması istiqamətində fəaliyyətini dəstəkləyir.

Vüqar ƏMRULLAYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının
magistranı.